B. N. C.
FIRENZE
1037
7

1037.2

A1

Q. D. B. V.

EXERCITATIO ACADEMICA,

De

REGE ROMANORUM.

Qvam,

SUB PRÆSIDIO

VIRI CELEBRATISSIMI

JOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII

J. U. D. & Juris Publ. ac Lingvarum Oriental. Profeſſoris bene meritiſſimi,

PATRONI, PRÆCEPTORIS ac HOSPITIS ſui, omni honoris cultu & amore proſequendi,

publice disqvirendam proponit,

HERMANNUS DIETERICUS MEIBOMIUS,

Helmſtadienſis Saxo,

AUCTOR.

Ad d. XVI. *Septembr.* A. O. R. M DC XCI.

ALTDORFI,

Literis HENRICI MEYERI, Univ. Typographi.

1879

SERENISSIMIS ET POTENTISSIMIS

PRINCIPIBVS

AC

DOMINIS

DN. RVDOLPHO AVGVSTO

DN. ANTONIO VLRICO

DVCIBVS BRVNSVICENSIVM AC LVNÆBVRGENSIVM

DOMINIS SVIS CLEMENTISSIMIS

HAS STVDIORVM SVORVM PRIMITIAS

HVMILLIME OFFERT

HERMANNVS DIETERICVS MEIBOMIVS.

1037.7

I. N. D. N. J. C.

I.

IMmenſum Civile corpus, hominumq; univerſum genus, ſtare ac librari ſine Rectore non poſſunt, ipſaq; natura & ratio, ſummum aliqvem & excellentem in rebus humanis ordinem expoſcunt. Ideo qvosdam in proximo ſibi faſtigio collocavit DEUS, qvibus ſummum rerum judicium, & jus ac arbitrium inferioribus dictandi leges conceſſit; aliis contra ſolam obſeqvii, & à nutu Superiorum pendendi gloriam, reliqvit.

II.

Cunctas autem nationes & urbes, Populus, aut Primores, aut ſinguli regunt: *Tacitus l. 4. Annal. c. 33.* Poſtqvam enim imperandi parendiq; rationem, inter mortales necesſitas induxit, eorundem per orbem ſparſæ ſocietates, aut Uni cuipiam, aut Pluribus, ſe addixere, aut in univerſum Populum, jus ſuum poteſtatemq; contulerunt. Optimum autem, & divino proximum regimini videtur, cuncta regendi onus ad unum devolvi, unumqve Imperii corpus unius Principis animo regi.

III.

Cæterum, invaluit jam olim duplex modus conſtituendi Principes ejusmodi, unus per Electionem, alter per Succesſionem. Aut enim hi, qvibus erat ea res in manu, ſupremam poteſtatem illi detulêre, cui naſcendi ſorte debebatur; aut, ſpreto natalium jure, optimum qvemqve

qve & dignisſimum, Imperio elegêre. Accesſit deniqve & tertius, ex utroqve mixtus.

IV.

Solet pasſim apud Auctores, de primi hujus & ſecundi modorum, præſtantia disqviri. Nimirum, ſunt, qvi Electionis auſpicium, à peculiari aliqva Reipubl. libertate, & evidenti divini Numinis cura arceſſunt, qvaſi hoc potisſimum genere tradendi Imperii, præſentior Deus, & manifeſtior cœleſtis deſtinatio comperiatur. vid. *Tacit. l. 1. Hiſtor. c. 15. ſeq. Plin. Paneg. c. 8.* Aliis, minore discrimine, & invidia Procerum, Princeps ſumi, qvàm qværi, majorqve Majeſtatis reverentia, & perpetua veneratio ac pietas, civium mentibus erga Principem, qvem non ſors ſed natura dedit, ingenita videtur. *Herodianus l. 1. c. 5. Barcl. Argen. I.* Verùm, habet uterqve modus ſua commoda, nec ab incommodis vacat. Illud verò controverſia caret, benè electum eſſe Principem, qvi, niſi electus foret, naſci debuiſſet: benè naſci, qvi, niſi natus eſſet, debuiſſet eligi. Interim, ſaluberrimum & minimis difficultatibus laborans ex Succesſionis & Electionis mixtura, temperamentum eſt, qvando ſcilicet non temerè qvidem, & absqve juſtis cauſis, a Regnatrice familia receditur, ſucceſſio tamen non valet, niſi ab Electione, & Procerum, qvin & Populi interdum, conſenſu, momentum & robur accipiat.

V.

Juvabit omnino, anteqvam de Rege Romanorum cogitata perſeqvar, occaſione illorum, qvæ de Electione & Succesſione diximus, altius paulo antiqvam in Imperio noſtro eligendi ſuccedendiq; rationem repetere. Nec alienum fore credo, paucis oſtendere prius, qvo jure primi Romani Imperatores ſummam rerum admini-

niſtra-

niſtraverint. Sub initium igitur Monarchiæ Romanæ, hereditarium Imperium in Cæſarum familia fuiſſe certum eſt. Octavius enim Cæſar Auguſtus, cujus potisſimùm auſpiciis, ad unius arbitrium Res Romana devoluta eſt, inter præcipua firmandæ dominationis conſilia, legem ſuccesſionis habuit; cujus etiam regnatrix domus, ad Neronis usqve obitum, (cum qvo Cæſarum progenies defecerat) principalem dignitatem retinuit.

VI.

A Nerone, electitium eſſe cœpit Imperium, unde Galba apud *Tacitum l. 1. Hiſtor. c. 6.* gloriatur, *ſe Deorum hominumq; conſenſu ad Imperium vocatum eſſe*, additq; poſtea: *Sub Tiberio, & Cajo, & Claudio, unius familiæ qvaſi hereditas fuimus: loco libertatis erit, qvod eligi cœpimus.* Erat autem plurimùm eligendi jus penes Milites, electum confirmandi penes Senatum, ut Tacitus Auguſtus apud *Vopiſcum*, militibus jure dicere potuerit: *Me, ſanctisſimi commilitones, primùm vos, qvi ſcitis Principes approbare, deinde ampliſſimus Senatus, dignum hoc nomine judicavit.* Poſtea Conſtantinus M. ac iterum Theodoſius M. victores hoſtium, filios ſuos heredes rurſus conſtituerunt, Imperio inter ipſos æqvis portionibus diviſo.

VII.

Brevi interjecto tempore, Barbarorum prævalidæ in Italiam irruptiones, turbaverunt hoc inſtitutum, atq; Heruli, Gothi, Vandali, Longobardi, nova regna ibi condidêre, novis legibus. Hos bello ſuperatos, in ordinem redegit Carolus M. & Occidentale Imperium ſibi vindicavit, atq; ab hoc perpetuâ denuò ſucceſſione & hæreditate, ad poſteros ejus, illud propagatum fuiſſe, magno conſenſu monumenta hiſtoriæ illius temporis comprobant, etſi accedens Procerum Populiq; conſenſus, ſaltem ſpeciem

 ali-

aliqvam libertatis Principem eligendi præbuit. Scio qvidem Celeberrimum JCtum *Franc. Hotomannum*, ſive partium ſtudio abreptum, ſive imagine & ſimulacro electionis deceptum, in ſua *Franco-Gallia c. 6.* ſcribere, Regnum Caroli electione ad poſteros ejus tranſiiſſe. Cui ex noſtris qvoq; adſtipulatur *Chriſt. Lehmannus l. 2. Chronici Spir. c. 3.* Verùm, qvàm parùm hæc ſcriptoribus illius ævi conveniant, eruditè oſtendit Cl. *Bœclerus Comment. de rebus Sec. IX. & X. in Carolo M.* Indubitatum ſuccesſionis argumentum, Caroli ſupremæ diſpoſitionis tabulæ ſunt, qvibus Regnorum diviſio facta inter filios continetur. vid. *Eginhard. in vita Car. M. c. 33.* & *Petrus Pithœus*, qvi vitæ Caroli M. ab *Anonymo Engoliſmenſi* deſcriptæ, tabulas illas ſubjunxit *pag. 283. ſeqq.* it. *Goldaſtus Conſtit. Imp. T. 1. ad ann. 806. Otto Friſing. Chr. l. 3. c. 6.*

VIII.

Extinctâ dein in Ludovico IV. Carolingorum ſtirpe, necesſitas electioni Conradi I. Francorum Ducis locum fecit. Ex cujus conſilio, terris opibusq; præpollens Henricus Saxoniæ Dux, univerſi Francici Saxoniciq; Populi ſuffragiis, ſummam rerum poteſtatem adeptus eſt. vid. *Dithmarus Mersburg. l. 1. & Cuſpin. in ejus vita.* Ab hoc rurſus per Ottones I. II. & III. ſuccesſio continuata fuit. Neqve vero minùs poſt illos ſucceſſorii juris ratio in Henrico II. Ottonis I. ex fratre Henrico Rixoſo Bavariæ Duce, nepote obtinuit, cujus ſvaſu & auctoritate, Conrado II. Salico, Imperium delatum, *Sigebertus Gemblacenſis* & *Wippo in vita Conradi* memorant. Idem *Wippo*, Conradum, filium ſuum Henricum, *Principibus regni, cum tota multitudine Populi id probantibus, ſucceſſorem conſtituiſſe* narrat. Henrici vero IV. tempeſtate, turbato nimirum Reipublicæ ſtatu, lex in Comitiis Forchemenſibus anno 1077. de tollenda in po-

ſterum

ſterum ſucceſſione, & introducenda libera electione, à Principibus Cæſari infenſis, auctoritate Romani Pontificis, qvi tum Gregorius VII. ante Hildebrandus dictus, erat, lata dicitur: cujus rei auctor eſt *Bruno, in hiſtoria belli Saxonici*, Scriptor ſynchronus qvidem, ſed partium ſtudio deditus. Præterqvam vero, qvod lex iſta, non ab univerſis Imperii Ordinibus, nec niſi a rebellibus, inſtinctu Pontificis, cui nullum in eam rem pondus erat, lata fuit, etiam filius Henricus V. a Patre jam ante deſignatus, ſucceſſit. Qvo ſine prole defuncto, qvanqvam priſtina ſuccedendi jura, magis magisq; imminuta, maximis in Republ. turbis occaſionem dederunt, nondum tamen omnis antiqvus ſuccedendi ordo, penitùs convulſus fuit. Lotharium enim II. qvi poſt Henricum V. Imperio præfuit, ſtatim iterum excepit Conradus, Agneta, Henrici IV. filia, & Henrici V. ſorore genitus. Poſt qvem licuit Friderico I. Conradi III. ex fratre nepoti, Henricum VI. ſucceſſorem ſibi nominare, cujus itidem filius Fridericus II. conſilio Patris, & conſenſu Principum, ſummæ rerum admotus legitur apud *Abbatem Ursperg. & Ottonem de S. Blaſio c. 45.* Maximè qvidem omnium Henricum VI. de extorto Cæſaribus per vim Procerum & atrocitatem Pontificum, jam inde ab Henrici IV. temporibus cœptam, reducendo ſucceſſorio jure, ſed irrito conatu, opponentibus ſe Saxoniæ Principibus, laboraſſe tradit *Gobelinus Perſona in Cosmodrom. c. 61.* qvi Auctor à Proavo meo b. m. è MSCto erutus primùm, Scriptoribus Rerum Germanicarum à venerando DNO. PARENTE 3. voluminibus editis, inſertus eſt. Excepit Friderici II. tempora, exitioſum & prope fatale Germaniæ Interregnum; cujus potiſſimùm tempeſtate, translata à Principibus & Optimatibus univerſis, vel ſaltem pleriſq;

riſq; ad Septemviros plena Imperatorum creandorum poteſtas fuit, ſumtiq; poſt Rudolphum Habſpurg. non ex una domo Cæſares, Germaniæ præfuerunt.

IX.

Id tamen maximum hodie Auguſtæ Auſtriacæ domus felicitatis argumentum eſt, qvod poſt inductum firmatumq; per Aureæ Bullæ ſanctionem liberrimum eligendi modum, hactenus pluribus uno ſeculis, perpetua nec interrupta ſerie, Rectores Imperio dederit. Cujus tamdiu continuatæ qvaſi poſſesſionis cauſam, cùm à potentia ditionumq; amplitudine, qvâ reliqvos omnes Germaniæ Principes antecellit, tùm ab eo, qvod ipſius terræ velut murus aliqvis immanitati Turcicæ oppoſitus ſint, rerum Germaniæ periti repetunt. Niſi autem admodum fallor, multum qvoq; prudentia Auſtriacorum rem juvit, vivi enim pleriqve in Domo ſua ſucceſſores qvæſiverunt, ne poſt fata ad aliam Gentem Imperii titulus temerè devolveretur. Exempla in Maximiliano & Ferdinando Imis, Maximiliano & Rudolpho IIdis, Ferdinandis III. & IV. ac nuper admodum in Divino Principe JOSEPHO ſuperius & hodiernum ſeculum tulit, qvos Parentibus aut Fratribus Imperatoribus vivis, indubitatos Imperialis dignitatis ſucceſſores, Imperium vidit. Qvanqvam vero in tantum vires illius Domus creverunt, ut eripi invitæ Imperium ſine ſummo diſcrimine neqveat, neqvaqvam tamen exinde credendum, auguſtam hanc dignitatem, ad Auſtriacos Principes, debito qvodam jure & ſuccedendi lege perveniſſe. Qvippe, conſtat antiqva eligendi libertas, cautumqve publicis Imperii legibus eſt, ne qvid electionis juri, conſvetudinis hujus obſervantia adimatur. *Capit. Leopold. art. 36. & Joſephi art. 35.* allegaſſe ſufficiat.

X. Di-

X.

Diximus, qvibus modis olim, & nunc continuatum Imperium ſit, veniendum jam ad propoſitum eſt, dicendumq; prius de nomine, qvo appellari conſueverunt, qvi Imperatoribus adhuc vivis ſucceſſores eliguntur. Sane, ut qvondam, ita & hodie qvoq; ſucceſſores Regnorum diverſa ab ipſis Imperantibus nomina tenent: atq; apud Romanos qvidem, Cæſar maxime appellabatur, qvi vivo adhuc Auguſto, ſpei ſuccedendi capax erat, hunc verò noſtris inſtitutis, noſtroq; loqvendi more, vocamus Regem Romanorum.

XI.

Interim negari neqvit, novam hanc, & Aureæ Bullæ, ac vetuſtioribus Scriptoribus hujus vocabuli ignoratam ſignificationem eſſe; neqve enim Aurea Bulla, aut monumentum ullum antiqvius de eo Rege Romanorum loqvitur, qvi in oppoſitione ad Imperatorem vivum, talis dicitur, ſed, qvoties Regem Romanorum ab Imperatore diſtinguit Aurea Bulla, priore appellatione eum notat, qvi nondum a Pontifice eſt conſecratus, ſolus tamen rerum potitur, ab ipſo Imperatore nihil niſi nomine differens. Non enim videntur illa Verba *qvotiescunq; & qvandocunq; caſus Electionis Regis Romanorum emerſerit*, ab Aurea Bulla adhibita, laxiore interpretatione ad alios caſus, qvam ad Electionem vacante Imperio inſtituendam trahi poſſe. Id qvod contra Arumæum probe advertit *Limnæus lib. 2. Jur. Publ. c. 15. n. 26. ſeqq. & in Annotam. ad Capit. Ferdinandi I. n. 15. ſeqq.* At vero is, de quo noſtra inſtituitur disqviſitio, Imperatore adhuc inter mortales verſante, ab Electoribus creatur, atqve cum Principibus Juventutis apud Romanos, Delphino Galliæ, Principe Aſturiæ Hiſpaniæ; Principe item Walliæ in Britannia, a *Clapmario III. Arcan. 10.* aliisq;, comparatur: qvam tamen com-

parationem non adeo congruam, nec in omnibus ſimilem eſſe, accuratiores notant.

XII.

Dum verò de nomine hoc qværi ſolet, num Regis Romani, an Regis Romanorum, vel, qvod qvidam volunt, Regis Germanorum melior appellatio ſit? non adeò magnæ difficultatis ea res eſt. Qvod ad prius attinet, utrumq; ſæpe, & Romanum, & Romanorum, ſine didiſcrimine dici ſolet, qvanqvam Auream Bullam & accuratiores Juriſpublici Doctores, nomine Romanorum ſemper uſos deprehendam. An autem Romanorum, qvàm Germanorum, Rex, meliùs dicatur, ex Cæſaris titulo definiendum videtur. Ex qvibus enim fundamentis, ipſe Imperator Romanorum dicitur, ex iisdem & Rex eorundem, is, qvi certâ deſignatione ipſi ſucceſſor conſtitutus, vocari poteſt. Dignitatem verò & auctoritatem Cæſaris Romani, conſenſu omnium Gentium accipit, qvi a Germanis Imperator eligitur, qvia æterno fœdere, Germaniæ Regibus, Cæſareum urbis Romæ Imperium ceſſit. Poſſet tamen & Regis Germanorum appellatio forſitan ſatis confirmari ex iis, qvæ pasſim in libro de *Imperio* noſtro *Romano-Germanico* clarisſimæ memoriæ Vir *H. Conringius* docuit, niſi recepti loqvendi moris rationem habendam eſſe conſultisſimum judicaremus, id qvod & rectè nos monuit *Limn. l. 2. de J. P. c. 15. num. 11.* Prudenti verò conſilio Maximilianus I. Germaniæ Regnum ab Imperio Romano in Titulis ſuis primus diſtinxit, indeqve ſervatam hanc conſvetudinem ad noſtra usqve tempora reperio.

XIII.

Intelligimus igitur Regis Romanorum nomine eum, *qvi vivo adhuc & ſuperſtite Imperatore eligitur, ut abſente illo, aut impedito, Imperii curam gerat, ipſoq; rebus humanis*

erepto,

erepto, ſine ulteriore electione, plenam Imperatoris poteſtatem, titulumq; conſeqvatur.

XIV.

Eligitur Rex Romanorum eodem modo qvo Imperator, cujus actus, ut & Inaugurationis ſolemnia huc in medium adducere operæ pretium fore credo. Dabo autem brevitati operam, qvia cuncta paſſim ab aliis prolixe deſcripta reperiuntur. Illa vero inprimis, qvæ ad auguſta ſummorum Officialium munera ſpectant, accurate & ex inſtituto percenſentur in exqviſita *de Officialibus & Subofficialibus Imperii diſſertatione*, qvæ ſub præſidio Ampliſſimi Dn. Præsidis, (qvem ad incomparabilis doctrinæ laudem & publicam venerationem nominaſſe ſufficiat,) hic loci a Carolo Welsero Reſpondente Nobiliſſimo fuit habita.

XV.

Poſtqvam igitur Principes Electores, Regis Romanorum eligendi cauſa, in locum electioni deſtinatum convenere, Moguntinus Elector, accepto a Senatu Populoq; urbis de ſecuritate præſtanda juramento, diem electioni dicit, conventumq; cogit. Pridie ejus diei urbe qvamprimum egredi jubentur peregrinæ perſonæ publicæ omnes, qvæ nec ad aulas Electorum pertinent, nec jurejurando Senatui obſtrictæ vivunt, eoqve facto, portæ civitatis omnes occluſæ & obſeratæ manent. Ubi vero conſtitutus illuxit dies, ſummo mane per horam integram pulſantur campanæ, vectiqve eqvis ad Curiam Electores, in ſuis ſinguli conclavibus, depoſitis conſvetis veſtibus, habitum Electoralem induunt. Eccleſiaſtici togam ex panno coccineo rubro, pellibus ex albo & nigro variegatis, qvas Hermelinas vocant, ſuffultam & prætextam, gerunt; caput, pileo ejusdem panni, pellibusq; variegatis ſimili modo diſtincto, ornati. Seculares, pro panno togam &

pile-

pileum ex holoſerico rubro confecta habent, cœtera habitus prioribus ſimilis eſt. Sic induti, eqvos ante Curiam conſcendunt, templum petituri, biniq; plerunq; ordine incedunt. Legati tamen abſentium etiam anteriorum, præſentibus Electoribus loco cedunt. Inter proceſſum Electoribus præſentibus, Mareſchalli illorum hæreditarii, gladios vagina conditos, porrecto in altum mucrone, præferunt.

XVI.

Hoc ordine, ad templi ejus Urbis, in qva electio peragitur, primarii, portam, inter armatorum utrinq; circumſtantes turmas, provecti, ſimulatq; templum ingreſſi, chorum petunt, ſedesq; ſuas occupant. Ex adverſo, altaris Trevirenſis ſedet; a dextro latere Moguntinus, Bohemus, Bavarus & Brandenburgicus; a ſiniſtro vero Colonienſis, Saxo & Palatinus conſpiciuntur. Admiſſis in chorum, qvibus illum ingredi fas eſt, qvorumqve nomina e ſcheda recitantur, fores ejus ſive per Mareſchallum Pappenheimium, ſive illius Vicarium, Metatorem Imperii, den Reichsqvartiermeiſter/ intus obſerantur. Inchoatur deinde hymnus *Veni Sancte Spiritus* &c. qvo finito, Suffraganeus plerunq; Moguntini, (nam interdum Epiſcopus Würzburgenſis, interdum alii hoc officio functi ſunt) Miſſam celebrat, qva durante, Electores Proteſtantes, interdum in proximum ſacellum concedunt; interdum, cum muneris politici reſpectus id utiqve concedat, manent præſentes. Poſt Miſſæ ſacra celebrata, Electores vel eorundem Legati, ad altare juramentum præſtituri procedunt; cujus verba ex præſcripto Aureæ Bullæ latina ſunt, ſed vernacula lingva proferuntur. Sententia hæc eſt, qvod per eam, qva Deo & Imperio conjuncti ſunt, fidem, conceptis verbis religioſe jurent, ſe creaturos eſſe Regem Romanorum

norum eum, qvem hoc munere dignum, & inprimis idoneum ac ſalutarem eſſe putent, qvantum qvidem poſſint judicio & ingenio conſeqvi, nullo interveniente pacto, neq; largitione, neq; præmio, neq; pollicitatione. Primus Moguntinus, verba prælegente Trevirenſi (ſic enim a plerisqve proditum eſt, etſi *Juſtus Sinolt Schützius Collegii de Statu Rei Romanæ Exercit. 2. th. 14.* de Colonienſi hoc prædicat) jusjurandum dat, qvem excipiunt reliqvi, ac præſentes qvidem, ante abſentium Legatos, præeunte Moguntino. Eccleſiaſtici, dextra pectori admota, coram Evangelio S. Johannis, Seculares, Evangelii libro duobus digitis tacto, juramentum hoc concipiunt, ac Evangelici qvidem pro verbis, **alſo helffe mir GOtt und alle Heiligen /** qvæ Aurea Bulla reqvirere videtur, ſubſtituunt, **als mir GOtt helffe und ſein heiliges Evangelium.** Ac talem jurandi formulam, cum in Matthiæ Cæſaris Capitulationem qvoqve illata eſſet, omnes cæteræ hactenus ſervarunt. De Legatis ſciendum, eos in ſuam, & illorum, a qvibus mandatum accepêre, animam jurare, hac fere verborum conceptione: **Ich N. ſchwere in meine / und des N. von dem ich Gewalt habe / und geſchickt bin / Seele.** Cum juramento præſtito, in conclave electionis ſeceſſerunt Electores, obſerata janua, claves ejus ſervandas Vice-Mareſchallus ſuſcipit, claves vero portarum civitatis, in ipſo conclavi conditæ jacent. Simul ac qvisqve Electorum ſuum occupavit locum, gravi ſermone Moguntinus cauſas exponit, qvare Rege aliqvo Romano opus eſſe videatur. Rogat deinde, ut eant in ſuffragia, colligitq; vota, ipſe ultimo loco a Saxone interrogatus, ſuum ſubnectit. Illud in ferendis ſuffragiis peculiare eſt, qvod Legati abſentium, ordinem Dominorum ſuorum obſervant: qvorum, ſi plures ab uno miſſi fuerint, primarius tantum votum & ſeſſionem habet.

 XVII. Poſt-

XVII.

Poſtqvam igitur vel unanimi conſenſu, vel plurimorum ſuffragiis, deſignatus Rex eſt, dato rei feliciter peractæ ſigno, Mareſchallus fores recludit, jubenturq; intrare Cancellarius Moguntinus, cum duobus Notariis, & binis ex cujuslibet Electoris curia conſiliariis, teſtium loco futuri. Ablegatur poſthæc aut Electorum aliqvis, aut uniuscujusq; nomine Legatus proprius ad Imperatorem, ſignificatum electionem eſſe factam, isq; ſimul rogatur, ut in conclave ſe conferre & electionem agnoſcere, ratamq; habere velit. Precibus annuens Imperator, electionis locum petit, ac poſtqvam de iis qvæ geſta ſunt, edoctus eſt, dato prius conſenſu, gratias Electoribus agit, tum qvod optime de Republica ſentiant, tum qvod ſuam familiam tam benevolo proſeqvantur affectu, polliceturq; ſe porro operam daturum, ne tantæ Imperii moli gubernandæ, Filius impar exiſtat, nec Electores olim tam propenſi in ſe ſuosq; ſtudii pœniteat. Tum ad Filium præſentem converſus, eidem gratulatur honorem, deq; grato erga Electores animo admonet. Excipiunt Regem votis qvoqve & gratulationibus Electores, qvibus ipſe pro collata Imperii dignitate gratias agit, affectumq; perpetuum ſpondet. Interea temporis, juſſu Moguntini Electoris, Cancellarius illius, inſtrumentum authenticum, de toto electionis actu, adhibitis Notariis & teſtibus conficit, ſignandumq; Electoribus præſentibus & abſentium Legatis tradit. Proximum eſt, ut in Capitulationem, qvæ plerumqve ante electionem legenda & perpendenda futuro Regi Romanorum traditur, fidem ſuam is obſtringat, ergo deducitur ad altare, qvod eſt in conclavi erectum, ac jurejurando, tacto ſacro Evangelio, ſe omnia ſollicite ſervaturum confirmat.

XVIII. Qvam-

XVIII.

Qvamprimum e ſacello egreſſus ſit, multa lætitiæ eduntur ſigna, pulſantur campanæ, exploduntur machinæ bellicæ, tubarumq; & tympanorum ſonitu totum templum perſonat. Interea electus novus Rex, ad altare delatus, poſitis genibus ad orandum ſe componit. Conſiſtunt utrinqve ad latera precantes Electores, finitisq; precatiunculis, qvibus Deo auſpicia Imperii commendantur, ad ſellam altari impoſitam, manum Electoribus commodantibus, conſcendit, in illaq; conſidet. Tum vero canitur hymnus Ambroſii, *Te Deum laudamus* &c. Poſt eum decantatum, Rex altare deſerens, medios inter Electores, per chorum, ad pegma vel theatrum qvoddam, in templo excitatum, procedit, ibiq; Præpoſitus Capituli Moguntini, aut alius, prout rerum conditio id fert, Populo electum denunciat, a quo votivis acclamationibus exceptus, tandem ſplendido Electorum Principumq; comitatu, in palatium rurſus deducitur.

XIX.

Cum ſic electus eſt Rex Romanorum, id jam unum reſtat, ut ſolenni ritu inauguretur, qvapropter ea, qvæ ad panegyrin hanc reqviruntur, breviter commemorabimus. Scilicet, ante omnia huic ceremoniæ ſacræ dies dicitur, cujus & Noribergæ ac Aqvisgrano Urbibus, ſignificatio fit, ut Clinodia Imperii ſibi concredita, ſubmittere qveant. Afferunt hæc ſelecti Legati, qvæ ab iſtis, cum proſpera lux coronationis exorta eſt, accepta, Electores Eccleſiaſtici menſæ juxta altare imponunt, ipſi interea, depoſito electorali habitu, Regem in Pontificalibus ſuis exſpectant. Seculares vero Electores, habitu electorali induti, ad palatium ſive aulam Regis eqvis con-

ten-

tendunt, ubi ſimul una cum Conſiliariis Electoralibus, Principes, aliiqve Imperii Proceres, nec non Legati exterorum Principum, magno numero conveniunt. Poſtqvam ii, qvos adeſſe oportet, convenere, procesſionis ad templum fit initium, ac Miniſtris Principum præcedentibus, Bavarus cum aureo pomo in medio, Brandenburgicus cum ſceptro a dextra, a ſiniſtra cum corona Palatinus, eqvites conjuncti ſeqvuntur; Elector vero Saxoniæ ſolus cum evaginato gladio, Vicario vaginam præferente, Imperatorem præcedit, qvi tandem ſub uraniſco, a ſex vel octo ſenatoribus loci portando, ſeqvitur.

XX.

Ad templum ubi hoc ordine pervenerunt, Conſecrator habitu Epiſcopali indutus, & infula ſeu tiara Epiſcopali caput tectus, cum cæteris Electoribus Eccleſiaſticis, magnoq; cœtu Clericorum, e qvibus unus pedum Epiſcopale, alius librum Evangeliorum, itemq; alius thuribulum geſtant, qvidam vero ſigilla Imperialia e bacillo argenteo dependentia præfert, in limine Imperatorem Regemq; excipit. Dehinc Rex primo ad Oratorii ſedem ducitur, ubi in genua provolutus, preces peragit, poſtea, ad altare, ut benedictionem accipiat, contendit, tandemq; regale ſolium, ante altare poſitum, pannoq; aureo ornatum, & ſub regio tegumento collocatum, conſcendit. Incipit hinc officium Miſſæ, legiturq; Litania; Rex interim ad Oratorii ſubſellia, a cæteris Eccleſiaſticis deductus, in genua procumbit humi, precaturq; DEUM; qvibus precibus finitis, infula redimitus, & pedum manu tenens Conſecrator, ex novo Rege qværit, *Velitne Chriſtianam & Catholicam religionem retinere; Chriſtianam & Catholicam Eccleſiam defendere; Juſtitiam adminiſtrare; Imperium*

rium augere ; viduas & pupillos tueri , & deniq; Romano Pontifici debitum honorem exhibere, ac in ſumma ſe ita gerere, ut non ad ſuam , ſed totius populi utilitatem regnare , præmiumq; benefactorum ſuorum, non in terris, ſed in cœlo exſpectare videatur? Ad qvæ, ubi, ſe ita velle, Rex reſpondit, jureqve jurando , omnia ſe iſta conſtanter ſervaturum confirmat, Conſecrator ad præſentes Principes, Populumq; univerſum converſus, perconctatur : *An viciſſim ſecundum Apoſtoli præceptum, jubentis omnem animam ſubditam eſſe debere Magiſtratui , huic Regi fidem & obſequium deferre, ejusq; Regnum confirmare parati ſint?* his pariter ab iis promisſis, Conſecrator Regis verticem , cervicem inter utrumqve humerum, pectus,& dextrum brachium, manuumqve volas, oleo catechumenorum inungit,additis ad ſingula, verbis : *Ungo Te in Regem oleo ſanctificato, in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti.*

XXI.

Peracta unctione, Rex e ſacrario , in qvo oleum ipſi abſtergitur, priſco Imperiali cultu ornatus, ad altare revertitur, ubi Conſecrator ſtrictum ei Gladium porrigit, his verbis : *Accipe Gladium, per manus Epiſcoporum , licet indignas, vice tamen & auctoritate ſanctorum Apoſtolorum conſecratas, tibi regaliter impoſitum, noſtræq; benedictionis officio , in defenſionem Sanctæ* DEI *Eccleſiæ divinitus ordinatum, & eſto memor, de quo Pſalmiſta prophetavit, dicens: Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime, ut in hoc, per eundem , vim æquitatis exerceas , iniquitatis molem potenter deſtruas , & Sanctam* DEI *Eccleſiam, ejusq; Fideles, propugnes ac protegas, nec minus ſub fide falſos, quàm Chriſtiani nominis hoſtes exerceas , viduas ac pupillos clementer adjuves ac defendas , deſolata reſtaures, reſtaurata conſerves, ulciſcaris injuſta, confirmes bene diſpoſita, quatenus hoc*

 agen-

agendo, virtutum triumpho glorioſus, juſtitiæq́ cultu egregius, cum Mundi Salvatore, cujus typum geris in Nomine, ſine fine merearis regnare; qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen. Cum vero Conſecrator dicit, *Accingere Gladio tuo &c.* Gladium vel ab ipſo, vel ab alio, in vaginam reconditum, Electores Seculares lateri ipſius accommodant. Si qvi tamen abſunt, Legatis eorum aut Vicariis, ſocias jungere manus non licet. Annulum porro digito inſerit, addita verborum formula: *Accipe Regiæ dignitatis annulum, & per hunc catholicæ fidei cognoſce ſignaculum, & ut hodie ordinaris Caput & Princeps Regni & populi: ita perſeverabilis auctor & ſtabilitor Chriſtianitatis & Chriſtianæ fidei fias, ut feliciter in opere cùm Rege Regum glorieris, per eum, cui eſt honor, & gloria, per infinita ſecula ſeculorum.* Sceptrum deinde dextra, Globum aureum ſiniſtra geſtandum tradit, ita inqviens: *Accipe virgam virtutis atque æquitatis, qua intelligas mulcere pios, & terrere reprobos, errantibus viam pandere, lapſisq́ manum porrigere: diſperdasq́ ſuperbos, & eleves humiles, & aperiat tibi oſtium Dominus noſter* JESUS CHRISTUS, *qui de ſe ipſo dicit: Ego ſum oſtium, per me ſi quis introiverit, ſalvabitur. Et ipſe eſt clavis David, & ſceptrum domus Iſrael, qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit, ſitq́ tuus ductor, qui educit vinctum de domo carceris, ſedentem in tenebris & umbra mortis: & in omnibus ſequi merearis eum, de quo Pſalmiſta David cecinit: Sedes tua* DEUS *in ſeculum ſeculi, virga æquitatis, virga regni tui: & imitando ipſum, diligas juſtitiam, & odio habeas iniquitatem: quia propterea unxit te* DEUS, DEUS *tuus, ad exemplum illius, quem ante ſecula unxerat oleo exaltationis, præ participibus ſuis,* JESUM CHRISTUM *Dominum noſtrum, &c.* Poſthæc, Regium diadema Capiti imponunt Eccleſiaſtici Electores qvidem omnes, Con-

ſecra-

ſecratoris autem ſolius eſt dicere : *Accipe Coronam Regni, quæ, licet ab indignis, Epiſcoporum tamen manibus capiti tuo imponitur, quamq; ſanctitatis gloriam, & opus fortitudinis expreſſe ſignare intelligas, & per hanc te participem Miniſterii noſtri non ignores; ita, ut ſicut nos in interioribus Paſtores, Rectoresq; animarum intelligimur: ita, & tu, in exterioribus, verus* DEI *cultor, ſtrenuusq; contra omnes adverſitates Eccleſiæ Chriſti defenſor, Regniq; tibi a* DEO *dati, exiſtas, & per officium noſtræ benedictionis, vice Apoſtolorum, omniumq; ſanctorum ſuffragio, tui regiminis commiſſi utilis executor, regnatorq; proficuus ſemper appareas, ut inter glorioſos athletas, virtutum gemmis ornatus, & præmio ſempiternæ felicitatis coronatus, cum Redemtore & Salvatore Domino noſtro* JESU CHRISTO, *cujus nomen vicemq; geſtare crederis, ſine fine glorieris; qui vivit, & regnat, & imperat Dominus, cum* DEO *Patre, in unitate Spiritus S. per omnia ſecula ſeculorum.* Tandem pallium ſive paludamentum Caroli M. induitur, qvo ornatus, porrecto Electoribus Secularibus, vel eorundem Vicariis, Sceptro & Pomo, ex ſede precatoria ſurgens, moxq; a Trevirenſi & Colonienſi ad altare perductus, iterum jurat; ſe boni Principis Officium, qvæqve Chriſtianum Regem deceant, non neglecturum. Sumto poſtmodum Sacramento Cœnæ, Electores Eccleſiaſtici, præcedentibus Secularibus, in theatrum, regia magnificentia exornatum, ipſum comitantur, inqve ſolium Regium collocant. Nec mora, Moguntinus ſuo, & Collegarum nomine, Regi gratulatur, totumq; Imperium, cum omnibus ejus membris, ei rurſus qvam diligentisſime commendat. Hoc officio defunctus, cum reliqvis Eccleſiaſticis theatro deſcendens, chorum ingreditur, ibiqve Pontificalia veſtimenta exuit, qvod idem reliqvi qvoq; faciunt. Rex interim in ſolio ſuo permanet,

net, & præſentibus Electoribus Secularibus, qvosdam primariæ nobilitatis, pedibus ſuis advolutos, leviter ſiniſtro humero enſe Caroli M. tribus vicibus percutit, Eqvitesq; Auratos creat, atqve tradito poſtmodum Electori Saxoniæ Gladio, ex theatro deſcendens, in Solium ad altare extructum, ſe confert. Interea duo Canonici Aqvisgranenſes, Regem adeunt, eumqve præſtito juramento, certis qvibusdam ſolennibus, in Canonicum Eccleſiæ Aqvisgranenſis, ex veteri more, recipiunt.

XXII.

Peracta omni Inaugurationis panegyri, Rex, Corona Imperiali, & reliqvo ornatu vetuſto indutus, cum Electoribus, & cætera comitantium multitudine, eodem qvo venerant, ordine, per pontem ligneum, panno rubro aut variegato obductum, & floribus herbisqve conſtratum, Curiam pedeſter repetit. Qvo delati, ubi in ſeparatis ſinguli conclavibus, reqviem nonnihil captarunt, feneſtras Rex cum Electoribus occupat, tum proſpectante illis, primus Elector Saxoniæ, Imperii Archimareſchallus, ſive ejus Vicarius, officio ſatisfacturus, eqvum in Curia, ſive loco, ubi convivium celebratur, conſcendit, qvo in avenæ acervum haud procul effuſum, tantæ altitudinis, ut usqve ad pectus vel ſellam eqvi pertingat, vectus, menſuram argenteam de eo implet, & radio complanatam, vel ipſe ſtatim iterum effundit, vel Pappenheimio Vicario, ut id faciat, tradit. Fixo poſtmodum in avenæ cumulum radio, traditoq; modiolo in manus Vicarii, ut avenam diſtribuat, ipſe eundem, in qvo eqvum conſcenderat, locum repetit. Cæterum, non patitur plebis, direptioni inhiantis, impetus, ut munere ſuo Vice-mareſchallus recte fungatur, hinc continuo poſt Electorem, ipſe qvoqve diſcedit, avenam

nam plebi in prædam concedens, ſibi vero ſervans menſuram cum radio. Poſtqvam Archi-Mareſchallus muneris ſui partes explevit, Elector Brandenburgicus, Archi-Camerarius, aut ejus Vicarius, eqvo inſidens, ad forum properat, ibiq; e menſa, in medio ejus ſtrata, argenteas pelves, Malluvium nempe ſeu Pollubrum cum Gutturnio, itemq; Mantili accipit, indeq; in Curiam rediens; Imperatori aqvam manibus abluendis miniſtrat; Secularibus Electoribus reliqvis, ſi velint, aut qvibusdam ex Principibus, qvi adſunt, mantile tenentibus. Eqvum dehinc cum Gutturnio & Malluvio, itemqve Manutergio Sub-Camerarius Princeps de Hohenzollern refert. Excipit hunc Archidapifer Imperii, hodie Bavariæ Elector, vel ejus Vicarius, qvi ſimiliter eqvo conſcenſo, Culinam petit, indeq;, vel e menſa, prope culinam, in foro publico ſtratam, fercula de bove, qvi biduo aut triduo ante inaugurationem tota urbe circumductus, integer variis animantibus farctus aſſatur, in patinas ſive ſcutellas argenteas impoſita ſumit, menſæq; Imperatoris, præeunte majoris ſplendoris cauſa, olim qvidem ipſo Archimareſchallo, nunc fere Vicario cum ſcipione, infert, ipſo bove furentis turbæ arbitrio relicto. Inſtrumenta autem officii, & eqvum, Vicarius, Comes de Zeil, ſibi vindicat. Archidapifero munere ſuo rite defuncto, ex noſtræ ætatis conſtitutione, ſuccedit Imperii Architheſaurarius, Elector hodie Palatinus, vel ejusdem Vicarius, nummosqve aureos & argenteos, Regis effigiem, aut Emblema, annumq; & diem Coronationis referentes, ex loculis ſibi a famulo ad latera eunte, ſubminiſtratis, eqves in publicum hinc inde ſpargit: Integrum deinceps munus, diſſeminando in confertisſimam hominum turbam nummorum reliqvos, Vice-theſaurarius Comes de Sinzen-

zen-

zendorf exſeqvitur; qvi & ipſe muneris præmium, eqvum, cum aliqva nummorum parte, more cæterorum Sub-Officialium refert. Ultimo tandem loco, muneri ſuo ſe accingit Rex Bohemiæ, Archipincerna Imperii, vel ejus Vicarius. Atqve ipſe qvidem Rex, ſuper eqvo, ſive Coronam capite geſtans, ſive pileo Electorali tectus, ſcyphum argenteum, auro fere hodie obductum & coopertum, vinoq; aqva mixto plenum geſtans, ad locum, ubi convivium peragitur, pergit, ibiq; ab eqvo deſcendens, eum Regi Romanorum ad bibendum porrigit. Eqvum vero cum ſcypho, Vice-Pincerna, Comes & Dominus de Limburg ſibi retinet.

XXIII.

Tandem, ubi ſolennes, auguſti muneris functiones, pro ſe qvisq; Electorum exſecutus eſt, regium paratur Convivium, oneratæq; lautiſſimis cibis menſæ, Imperator acccumbit, cujus benedictionem, Electorum Eccleſiaſticorum is peragit, qvi prior ex illis fuit conſecratus; finitisq; precibus, ArchiEpiſcopus, in cujus Diœceſi panegyris peragitur, Collegis utrinqve ſtipatus, ſigilla Imperialia ab argenteo baculo, 12. marcarum ponderis, cujusq;, pretium ex æqvo omnes perſolvere tenentur, pendentia, ante Regem in menſa reverenter deponit. Qvæ, ubi ArchiCancellario Rex reſtituit, is majus ſigillum, collo appenſum, ad finem usq; convivii, ac donec in ædes ſuas revertitur, aſſidue geſtat. Deinde ex ædibus illud per aliqvem de ſuis, ViceCancellario, Imperii ſuper eqvo transmittit, cujus, ut & bacilli argentei, ipſe evadit Dominus. Poſt Imperatorem, Electorum qvisq;, ad menſam ſuam, exqviſito pariter ciborum apparatu inſtructam, aureisq; & argenteis vaſis atqve urāniſcis, qvo tamen Trevirenſis menſa plurimum caret, conſpicuam,

aſſidet;

aſſidet; neqve minus hodie abſentium Electorum menſæ, utut convivis epulantibus vacuæ ſunt, abacis ornatæ, patinis coopertis, tribus utplurimum, refertæ, uraniſcis obtectæ, miniſtrorumq; & apparitorum turba circumdatæ conſpiciuntur. Menſæ vero Electorum, ex moderna conſvetudine, ita locantur, ut Regia, cui Imperator una, ſi præſens eſt, accumbit, tribus pedibus, & ea, cui Auguſta aſſidet, uno pede, ſint minus elevatæ, Principum vero menſas, uno vel duobus pedibus, altitudine ſuperent. Durantibus epulis, qvæ ſumtibus Cæſaris, excepta ſupellectile argentea, qvibus Electorum menſæ ſplendent, parantur, ſolet ex Fonte ante curiam ſaliente, & Aqvilam bicipitem plerunq; impoſitam habente, vinum rubrum & album profluere, panisq; è culina ſimilagineus projici. Peracto convivii ſplendore, Regem omnes frequenti comitatu in Palatium deducunt, acceptaq; abeundi licentia, ſuam qvisqve domum divertit.

XXIV.

His ita expoſitis, videndum nunc, ob qvas cauſas potiſſimum Rex Romanorum vivo Imperatore eligi poſſit. Sane qvidem, vix mutabilis ſemper ad qvemlibet fortunæ ictum mortalium conditio, rerumq; ſubinde emergentium viciſſitudines, qvibus etiam ſumma Imperia ſubjacent, certi aliqvid definire permittunt. Ad præcipua tamen publicæ & communis utilitatis momenta ſpectat, ut ſucceſſor in Imperio certus ſit, neve rebus novis anſam det Cæſaris obitus, pravæq; aliorum, Imperio inhiantium, ſpes cohibeantur. Tum etiam, ne abſente aut impedito Cæſare, deſit, qvi curam Reipublicæ gerat, ne qvid illa detrimenti capiat. Sunt, qvi electionem hanc, non tam ad ſecuritatem Regni, qvam ad arcana Domus, & ſtabiliendum in Familia regnatrice regimen,

gimen, pertinere judicant. At enim vero optime per eandem Reipublicæ tranqvillitati, *Conringii ad Lampadium* judicio conſulitur, neqve periculum aliqvod perpetuæ eligendi libertati, a qvaſi hereditaria hac ſuccesſione imminet, qvemadmodum ſupra th. IX. jamdum diximus.

XXV.

Cum in conventu Electorum Colonienſi, A. 1530. inſtituto, id ageret Carolus V. Imperator, ut Ferdinando Fratri, Regis Romanorum dignitatem impetraret, tales, ceu ex *Sleidano l. 7. Comment.* aliisq; diſcimus, fere cauſas allegabat: Se diverſis Regnis atqve populis imperare, neqve poſſe continenter morari in Germania. Eſſe turbulentum admodum & periculoſum Orbis Chriſtiani, præcipue vero Germaniæ Statum, propter disſidium Religionis, propter vim atqve potentiam Turcarum, propter nuper excitatam ſeditionem, atqve bellum Ruſticanum, & qvia per Imperium multa inofficioſe fiant, ac minus obſeqventer. Fuiſſe qvidem de Ordinum omnium voluntate & conſilio, ſuperioribus annis inſtitutum Imperii Senatum, at non præſtari illi eam, qvam æqvum erat, obedientiam. Eam ob cauſam, videri ſibi prorſus neceſſarium, ut crectur aliqvis ſibi ſuccenturiatus Romanorum Rex, velut alterum Imperii caput, qvi ſit & ingenio præditus, & vigilans, & induſtrius, & potens, & amans pacis atqve concordiæ, & rerum Imperii non imperitus, & omnino talis, cui ipſe fidere, & in qvo poſſit totus acqvieſcere. His autem dotibus ornatum, huic provinciæ ſuſtinendæ magis aptum, non noviſſe ſe alium, præter Ferdinandum Fratrem, Hungariæ & Bohemiæ Regem, cujus etiam Regna atqve Regiones, veluti murus qvidam & propugnaculum, in totius Germaniæ ſalutem, furori Turcico objiciantur.

XXVI. Nu-

XXVI.

Nuper Auguſtisſimus Imperator noſter LEOPOLDUS, cum Auguſtæ Vindelicorum pleriqve Electores ipſi per ſeſe, una cum Saxonis ac Brandenburgici abſentium Legatis conveniſſent, iis in unum congregatis, gravi æqve ac diſertisſimo ſermone prolixe oſtendit, qvale qvantumq; periculum Imperio Germanico a Galliæ Rege immineat; qvomodo ruptis pacis Neomagenſis & Vicennalium Induciarum ſacris conventionibus, multa in Imperio loca occuparit; ut ſeditionibus in Hungaria facem & ferrum prætulerit, ingentiq; ſumtu eas aluerit; qvod Turcarum Dominatori qvieto, & de bello minimè ſollicito, ad Imperium immenſo exercitu temere invadendum, autor, ſvaſor, adjutor extiterit; qvod munimenta invicta in ſolo Germanico conſtruxerit; qvod Electores ad Rhenum qvatuor, Principesq; complures, prope ad incitas redegerit; atqve hæc omnia, eum tantum in finem, ut aut ſibi, aut Delphino Filio, Imperialem dignitatem vindicet. His igitur tot tamq; atrocibus malis, nullum aliud remedium ſupereſſe, qvàm ut Regis Romanorum creatione, ambitioni Gallicæ obex ponatur, & ut muricibus ſternatur via, qva hactenus ad ſummum rerum humanarum arbitrium, & Europæ Monarchiam, Ludovicus XIV. impigre graſſari cœpit.

XXVII.

Qvod igitur non posſit modo, ſed fas ſit etiam, ſi Reipublicæ necesſitas exigat, Regem Romanorum eligi, non qvidem dubitandum videtur; illud tamen expendendum eſt, cui de cauſis eligendi Regis Romanorum diſponendi poteſtas competat, utrum ſolis Electoribus, an vero reliqvis etiam Imperii Ordinibus? Certum eqvidem eſt, nullam ea de re a Ferdinandi I. electione ad

tempora uſqve Pacis Weſtphalicæ motam Electoribus controverſiam fuiſſe, Sed in Inſtrum. Pac. Osnabr. art. 8. §. 3. habeantur &c. inter alia conſtitutum eſt, qvod *in proximis Comitiis, ex communi Statuum conſenſu, de electione Romanorum Regum agi & ſtatui debeat*; qvæ tamen res eventu caruit. Hincq; denuo Ordines Circuli Saxonici Infer. An. 1652. Lunæburgi congregatos, urſiſſe reperio, ut, ceu æqvitati congruum, de re ad communem ſalutem pertinente, in commune conſulatur. Ipſa verba ex *Contin. Theat. Europ. ad An. 1652. p. 306.* adſcribere lubet: Dieweil an Erwehlung eines Römiſchen Königes den ſämtlichen Ständen hoch angelegen / damit das Römiſche Reich in ſeiner Form und legibus fundamentalibus unverruckt bleibe / ſo iſt nicht unbillig / wann bey Lebzeiten eines Römiſchen Kaiſers ein Römiſcher König zu erwehlen / daß deſſen Urſach / ſämtlichen Ständen eröffnet / und mit ihnen zu Rathe geſtellet werde. Atqve hinc Auctor Monitorum ſecundum qvæ formanda perpetua Capitulatio, & qvæ *Tomo XI. Diarii Europæi 1664.* inſerta habentur, cenſuit, eam formulam, qvam mox Theſi ſeqventi integram dabimus, emendandam, & his potius verbis concipiendam eſſe: Wir ſollen und wollen --- die Churfürſten / ihre Nachkommen und Erben / zu jeglicher Zeit bey ihrer freyen Wahl eines Römiſchen Königes / nach Inhalt der güldenen Bull / oder auch bey Lebzeiten eines Römiſchen Kayſers / mit / oder ohne deſſelben Conſens / ſo offt und fern es Churfürſten / Fürſten und Stände dem H. Römiſchen Reich nothwendig und nützlich befinden.

XXVIII.

Cæterum disqviſitioni illi, utrum ad electionem Regis Romanorum conſenſus Imperatoris ſit neceſſarius, & an invito etiam adjungi is poſſit? publicis legibus hoc

noſtro

noſtro ſeculo omnis dubitandi materia præciſa eſt, ut mirari ſubeat, nonnullos Juris Publici Doctores in negativam ſententiam abire. Cum enim Rudolphus II. cujus tempeſtate orta hæc primum controverſia fuit, in electionem Matthiæ fratris, qvi reluctanti adjungebatur, qvamvis ab Electoribus rogatus, ægre conſentiret, (ceu liqvet aus Kayſer Rudolphs Beſcheid und Reſolution über die Wahl eines Römiſchen Königes / apud *Goldaſtum Parte 2.* der R. S. *p. 388.*) ut in poſterum omnis difficultas tolleretur, expreſſe Matthiæ Cæſaris Capitulatione *§. 35.* cautum fuit, ut Electoribus, Regis Romanorum vel in Cæſaris adjumentum, vel alia Imperii neceſſitate aut utilitate exigente, vivo Cæſare eligendi libertas, vel cum conſenſu ejus, vel ſine illo, ſiqvidem citra ſufficientes cauſas recuſaretur, integra & illibata eſſet, qvæ talis eſt: Verba ſunt: Wir ſollen und wollen die Churfürſten/ Ihre Nachkommen und Erben / zu jeder Zeit / bey ihrer freyen Wahl eines Römiſchen Königes / dieſelbe/ ſo offt ſie es einem Kayſer zu Behülff/ oder ſonſten dem Heil. Römiſchen Reich nothwendig und nützlich befinden / auch bey Lebzeiten eines Römiſchen Kayſers / mit / oder wann derſelbige auf angelegte Bitte der Churfürſten ohne genugſame erhebliche Urſachen / verweigert werden ſolte / ohne eines regierenden Kayſers Conſens, vorzunehmen/geruhiglich bleiben/ und gantz unbedrängt laſſen. Non diſſimulandum, repeti eandem hanc formulam, verbis qvaſi iisdem in Ferdinandi II. *art. 34.* Ferdinandi III. *art. 38.* & Ferdinandi IV. *art. 36.* Capitulationibus; at, in Capitulatione Auguſtiſſimi LEOPOLDI noſtri, ab antiqva ſermonis iſta conceptione receſſum eſt, notabili diſcrimine; omiſſa enim fuere verba, ſo offt ſie es einem Kayſer zu Behülff/ ſive, ſo offt ſie es einem Kayſer zu Behuf / ceu le-

 gunt

gunt Ferdinandi III. & IV. Capitulationum exempla: qvin & amplius reſectum totum illud: Wo derſelbig (Conſens) auf angelegte Bitte der Churfürſten / ohne genugſame erhebliche Urſachen verweigert werden ſolte; contra, poſt verba veterum Capitulationum Römiſchen Königes/ inſertum, nach Inhalt der güldenen Bull / und dieſelbe jedesmal und auf alle Fäll / wann ſie es vor nöthig/ und zu Erhaltung der Grund-Geſätz und dieſer Capitulation / oder ſonſten ꝛc. unde ſic habet contextus integer: Und inſonderheit ſollen und wollen Wir --- die Churfürſten / ihre Nachkommen und Erben / zu jeglicher Zeit bey ihrer freyen Wahl eines Römiſchen Königes / nach Inhalt der güldenen Bull / und dieſelbe jedesmal / und auf alle Fäll/ wann ſie es vor nöthig/ und zu Erhaltung der Grund-Geſätz/ und dieſer Capitulation oder ſonſten dem Heil. Römiſchen Reich nothwendig und nützlich befinden/ auch bey Lebzeiten eines Römiſchen Kayſers / mit oder ohne deſſelben Conſens, vorzunehmen/ geruhiglich bleiben und gantz unbedrängt laſſen. Veriſimile autem fit, emendatione iſta, & Electores, & Imperatorem pariter ſuis rebus conſulere voluiſſe; atqve Electores qvidem, ut Regis Romanorum etiam invito Cæſare eligendi arbitrium tanto magis ſibi vindicarent; Imperatorem vero caviſſe, ne ſe invito electus, pro Vicario ſibi obtrudi poſſit.

XXIX.

Convenit Rex Romanorum cum Imperatore, ratione dignitatis ferè in omnibus, qvæ Imperatori competunt. Gaudet enim inſtar Cæſaris, Titulo Majeſtatis. *Rec. Imp. Wormat. de Anno 1535.* paſſim. Præcedit omnes Reges Principesq; , ceu infra probatum dabimus. Competit ei titulus allezeit/ ſive zu allen Zeiten Mehrer des Reichs/ *Rec. Imp. Spir. de Anno 1542. in principio; Rec. Imp. Norib.*

Anni

Anni 1542. in pr. & pluribus aliis ; latina etiam lingva, non modo Auguſtus *Libr. d. Pac. Conſt.* verum etiam ſemper Auguſtus dicitur; ut in *Sigillo Ferdinandi III. Roman. Regis.* Utitur Aurea Bulla, *Capit. Ferdinandi III.* Audit porro Caput Imperii, *Rec. Imp. de Anno 1555. §. 66.* und im Fall/ *R. I. de Anno 1564. §. 5.* So unterſtunden ſich/ & in Literis Caroli V. ad Commiſſarios Auguſtanos legitur, nach uns im Heil. Reich das obriſte Haupt. Dicitur qvoqve una cum Cæſare Advocatus Eccleſiæ Chriſtianæ. Qvin, ut generalis habet Doctorum regula, Rex Romanorum omnia poteſt, qvæ Imperator; licet non omni tempore, nec ſuo ſemper nomine.

XXX.

Manet tamen adhuc inter utrumq; differentia ; Rex Romanorum electus, in ſigillis & inſignibus Aqvilam duntaxat ſimplicem, at Imperator bicipitem gerit. Imperator Regi Romanorum tribuit Titulum Seiner Liebden *Rec. I. Anni 1544.* §. und dieweil aber/ Rex Romanorum vero Imperatori adſcribit Majeſtatem, *Rec. Imp. Norib. de An. 1542. in princ.* & alibi paſſim. Qvin, & Dominum ſuum appellat, cujus rei vel idem Receſſus Imperii Noribergenſis, præter documenta alia innumera, fidem rurſus facit. Interdum tamen conjunctim Titulus Liebden & Majeſtät Cæſari a Rege Romanorum tributus reperitur, uti in *partis I. Ordinationis Cameræ præfatione.* Porro, neqve Regi Romanorum titulum Invictisſimi, qvi Imperatoris proprius, temere tributum legas ; neqve Cameræ Spirenſis Judex & Aſſeſſores, aliiqve Camerales, jurejurando fidem ſuam Regi Romanorum, qvemadmodum Imperatori, adſtringunt, ipſis Ordinationibus Cameralibus manifeſtum ejus rei facientibus indicium. Deniqve, qvod maximum eſt, Cæſar nunqvam Regis Romanorum, ſed

 ſuo

ſuo ſolius nomine, Imperii negotia expedit; Rex vero non Imperatoris modo nomine cuncta peragit, ſed & Commiſſarios ſibi a Cæſare junctos ferre tenetur. Plura huc facientia *Limn. ad Capit. Maximiliani II. art. 28.* ſi conſulatur, ſuppeditabit.

XXXI.

In qvæſtione, an Regi Romanorum Majeſtas competat? utri contradictionis parti, ob hinc inde gravisſimorum Virorum auctoritates, accedendum ſit, pene incertus hæreo. Qvin & argumentis ſeſe tuentur. Qvi Majeſtate illum decoratum volunt, hæc potiſſimum afferunt. Primo, qvod is titulo Majeſtatis gaudeat, & ei Majeſtas pasſim in Imperii Recesſibus tribuatur: ceu patet ex *Receſſus Imp. Auguſt. 1555. & Receſſus Spirenſ. 1557.* inſcriptionibus: **Abſchied der Römiſchen Königlichen Majeſtät.** Deinde, qvod utatur plenitudine poteſtatis. *Receſſ. Imp. 1542.* §. **Wird ſich aber jemand.** ibi: **Setzen und ordnen auch darauf / aus rechten Wißen / von Römiſchen Kaiſerl. und Königlicher Macht und Vollkommenheit.** Accedit, qvod in Ipſum posſit committi crimen læſæ Majeſtatis. Qvi aliter animati ſunt, dicunt falli adverſæ ſententiæ Patronos, vocabulo Majeſtatis, qvod non poteſtatem ſolùm, ſed & dignitatem ſæpe ſignificat. Ad cætera reſpondent, plenitudine poteſtatis, non ex ſe, ſed mandato Imperatoris, Regem Romanorum uti, cum certisſimum ſit, ipſum perpetuam & abſolutam poteſtatem non habere, ſed jura Imperatoria exercere tum demum, qvoties Imperator abſens, vel aliis impeditus negotiis eſt. Ad hæc, crimen læſæ Majeſtatis committi qvoq; in Electores Imperii, qvibus tamen propria & abſoluta Majeſtas, omnium confesſione non competat: Sed, de qvibus omnibus prolixius agit

Myle-

Mylerus ad Rumelinum in A. B. p. 3. diſp. 2. th. 6. Cæterum, omnis difficultas ex ambiguitate vocabuli Majeſtatis provenire videtur, qva explicata, evaneſcet illico. Qvod ſi enim cum *Gabriele Schwedero V. C. in Introduct. Juris Publ. parte generali c. 2. §. 19.* eam dicamus Majeſtatem, qvæ infert *ſummam dignitatem, externum ſplendorem, ſummum honorem, & reverendam amplitudinem*, nemo tam perfrictæ frontis erit, qvi hanc Regi Romanorum ineſſe, eat inficias. At vero ſi Majeſtatem, ſummum rerum arbitrium, jus plenum imperandi, legibusq; cunctis ſolutam, inq; omnes ſubjectos univerſalem & irrevocabilem poteſtatem definiamus: ſive, ſi verbis viri longe eruditisſimi *Joh. Henrici Bœcleri* ex *l. 2. Inſtit. Polit. c. 1.* qvanqvam non ſimili contextu, depromtis, dicamus, Majeſtatem eſſe poteſtatem ſummam, qvæ aliam non agnoſcit ſuperiorem niſi divinam; a qva cætera omnia pendent, & ad qvam referuntur in civitate, ſive in imperandi parendiq; ordine; qvæ vices DEI cuncta gubernantis, in certo cœtu refert; qvæ legis munus, omnem harmoniam concinnantis, vivo qvodam præſentisſimoq; miniſterio obit; qvæ non impeditur, non ſuſpenditur, non judicatur ullo humano arbitrio, aut vi cogente, niſi per arma & ſcelus; qva nihil veneratione ſanctius, nihil faſtigio in rebus humanis auguſtius habetur; in ſumma poteſtatem, ſupra qvam & contra qvam, & ſine qva, nihil poteſt lex aut jus civitatis qvam regit: talem, inqvam, ſi Majeſtatem accipimus, longe aliter de Rege Romanorum ſentiendum fuerit.

XXXII.

Conveniens eſt, poſt ea, qvæ de Majeſtate diximus, videre, qvis locus Regi Romanorum inter cæteros Orbis Reges competat? Sane, cum Rex Romanorum certa deſignatione ad Imperii ſucceſſionem provectus, id

conſeqvatur, ut eadem fere, qva Imperator dignitate polleat, ipſiq; ſine novo Procerum conſenſu aut electione ſuccedat, optimo jure proximum a Cæſare locum ſibi vindicat, cæterisq; Imperantibus dignitate ſuperior habetur. Datum qvoqve hunc ipſi locum eſſe in Ceremoniali Pontificum libro, qvem Paris de Grasſis Magiſter Ceremoniarum tempore Julii II. Pontificis anno 1504. conſcripſit, legimus, ubi hæc ſeries reperitur: Imperator Rom. Rex Romanorum, Rex Galliæ, Rex Hiſpaniæ &c. Mota tamen Regi Romanorum a Galliæ Rege Anno 1533. controverſia eſt, qvæ poſtmodum ab utraqve parte inter Scriptores diſputata fuit. Argumenta, qvæ pro Rege Galliæ afferri ſolent, habet *Limn. l. 2. de J. P. c. 15. n. 44.* ad qvæ reſpondet *Cruſius de jure προεδρίας l. 3. c. 2.*

XXXIII.

De poteſtate Regis Romanorum, qvam vivo Imperatore exercet, notandum, eandem ipſi cum Imperatore vivo non poſſe tribui, neqve aliam, ſaltem regulariter & ordinarie, qvam ex commisſione Imperatoris, accuratiorum Juris Publici Doctorum ſententia ipſi competere; cum unius rei dominium uno eodemqve reſpectu penes duos in ſolidum eſſe neqveat, verumqve ſit, qvod Saxoniæ Electorem adverſus Ferdinandum I. tum Regem Romanorum, apud *Sleidanum l. 8. Comment.* urſiſſe legimus, Principes ac Ordines Imperii non teneri Regi Romanorum ulla fide vel jurejurando, niſi poſt mortem Cæſaris. Qvæ qvidem ſententia noſtra robur accipit ex Literis Caroli V. Imperatoris in Belgium diſcedentis, ad Electores & Ordines Imperii, apud *Goldaſt.* Neqve nobis negotium aliqvod faceſſunt ea, qvæ qvidem complura ſunt, & ad qvorum aliqva jam in iis,

qvæ

qvæ præcedunt, digitum intendimus, Receſſuum Imperii teſtimonia, qvibus Ferdinandus I. ſimulacrum aliqvod ſummæ poteſtatis ſua auctoritate exercuiſſe videtur, nimirum an ſtatt und im Namen Kayſerl. Majeſtät und für ſich ſelbſt; itemqve ei tribuitur Königliche Macht/ Vollkommenheit und Regierung. Primum enim, præterqvam qvod in aliis Imperii Recesſibus, Cæſaris ſolum nomine, agenda egiſſe legitur, non inauditum eſt apud JCtos, eum, qvi mandatum ſuſcepit, incipere etiam aliqvid tum proprium exercere *arg. l. 12. ff. de Off. Proconſ.* junctæ *l. 1. §. 1. de Tutor. & Cur. datis.* Deinde, verbis apertisſimis in omnium Regum Romanorum Capitulationibus cautum eſt, ne ullam poteſtatem, Reipublicæ adminiſtrationem, aut prærogativam ſibi ullatenus vindicent, Cæſare invito. Sic enim dicitur: Wir ſollen und wollen uns auch keiner Regierung noch Adminiſtration im Heil. Römiſchen Reich / oder anders unterziehen / dann ſo viel uns deſſen von Kayſerlicher Majeſtät vergönnet und zugelaſſen wird / daß wir auch Ihro Kayſerl. Majeſtät/ die Zeit Ihres Lebens/ an Ihrer Hoheit und Würden des Kayſerthums / keine Irrung oder Eintrag thun ſollen und wollen.

XXXIV.

Recte tamen Vicarium Imperatoris Regem Romanorum appellari, dubio caret, niſi qvod Elector Palatinus intercedit, ſibi vicarias vices Imperatoris competere, etiam cum is peregre abeſt, ex *Aureæ Bullæ c. 5.* & veteri privilegio contendens. Contrarium tamen tuentur alii, reputando, Vicariorum, de qva Aurea Bulla loqvitur, conſtititutionem, Interregni incommodis oppoſitam, ad abſentiæ caſum, aliaqve Imperatoris impedimenta, produci non poſſe.

 XXXV. Po-

XXXV.

Poterant his, qvæ hactenus diximus, plura afferri, ad illuſtrationem nobilisſimi argumenti pertinentia. Verum ego, tenuitatis ingenii memor, finem huic qvalicunq; conatui Academico impono, bene precatus JOSEPHO, Regi Romanorum, nuper divinitus electo, & Imperio dato, cui paria olim, cum Auguſto Patre, adverſus hoſtes auſpicia, felix Imperium, ſerumq; ad æthera, unde demiſſus, exceſſum, DEUS, Germanici Imperii tutor & conſervator, benignus concedat.

Ita faxit!

DICTUM VOTIS OMNIBUS.

99 956890

1037,7

1037.7

Ditta SALVAREZZA s.a.s.
RESTAURO
Via A. Cervi 5 - Roma